4. *Славіна Н. С. Мельник Л. П.* Психологічне дослідження підлітків з девіантною поведінкою. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Н. С. Славіна, Л. П. Мельник. – 2013. – Вип. 35. – С. 58-61.

5. *Утьосов Я. А.* Змістові основи соціальної компетентності підлітків з інтелектуальними порушеннями. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : збірник наукових праць: вип. 11. / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. – Кам'янець-Подільський : ПП "Медобори – 2006", 2018. – С. 53-59.

М. І. Чабайовська,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови
та методики навчання факультету педагогіки і психології
НПУ імені М. П. Драгоманова

НАВЧАЛЬНО МЕТОДИЧНИЙ ПРОЕКТ "Я ЛЮБЛЮ УКРАЇНУ" У КОНТЕКТСІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ РЕФОРМИ "НОВА ШКОЛА"

Нова українська школа повинна забезпечувати розвиток особистості кожного здобувача освіти, яка б мала гуманістичні й демократичні ціннісні орієнтири та була б здатна свідомо діяти в головних сферах життя суспільства. "На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність" формування національно-культурної ідентичності, посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді [2].

Формування почуття патріотизму, свідомості активного громадянина, котрий володіє політичною культурою, критичним мисленням визначено одним із головних завдань системи освіти та виховання.

Згідно з Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року затверджено такі державні документи, як: "Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки" та "Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді".

У "Стратегії…" йдеться про те, що "... національно-патріотичне виховання має набути характеру системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, навчальних закладів, інститутів громадянського суспільства, громадян з формування в людини і громадянина високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй державі" [3].

"На сучасному етапі розвитку Української держави виникає необхідність здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового

українця, що діє на основі національних та європейських цінностей", – указано в Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді [2].

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема створення освітнього середовища, що сприяло б здійсненню національно-патріотичного виховання дітей та молоді, зокрема й учнів початкових класів. Тому в перелік варіативних програм для початкової школи введено курс українознавства за вибором "Я люблю Україну". Йдеться про українознавство як новий навчальний предмет за вибором "Я люблю Україну" для 1-4 класів. Його слід розглядати як один з аспектів оновлення варіативної складової навчального плану для початкової ланки освіти.

Теоретико-методологічну основу проекту складають наукові праці українських учених. Проблема патріотизму, сутності патріотичної свідомості, національно-патріотичного виховання знайшла своє відображення в дослідженнях: філософів та істориків (В. Андрущенко, Б. Андрусишин, В. Бичко, Л. Буєва, О. Забужко, І. Надольний, Л. Сохань, І. Стогній, В. Шинкарук та ін.); психологів (І. Бех, А. Богуш, М. Боришевський, Л. Долинська, О. Киричук, В. Котирло, Ю. Трофімов, О. Роменець та ін.); педагогів (В. Бондар, О. Захаренко, А. Дем'янчук, П. Кононенко, О. Матвієнко, О. Мороз, І. Ткаченко, О. Рудницька, В. Фарфоровський, Т. Шашло, М. Шкіль, М. Ярмаченко та ін.).

"Наукова новизна і теоретичне обґрунтування проекту полягають у:

– створенні інноваційної моделі курсу українознавства за вибором "Я люблю Україну" з метою формування національно-культурної ідентичності особистості молодшого школяра;

– розробці змісту та ефективної методики, спрямованих на реалізацію національно-патріотичного виховання учнів 1-4 класів" [4, с. 95].

На допомогу вчителю та учням для вивчення рекомендованого предмета уже підготовлено такі матеріали:

1. Навчальна програма з курсу українознавства за вибором "Я люблю Україну" для учнів 1-4 класів (М. І. Чабайовська, Н. М. Омельченко, М. І. Кальчук): схвалена комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (лист № 2.1/12-Г-120 від 28.03.2016 р.) [5].

2. Комплект інтегрованих посібників-зошитів "Я люблю Україну" для учнів

1-4 класів закладів загальної середньої освіти (автори: М. І. Чабайовська, Н. М. Омельченко, В. В. Синільник): схвалено комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти

Міністерства освіти і науки України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах (лист № 21/12 - Г-419 від 29.06.2016 р.) [6-9].

3. Електронний освітній продукт (ЕОП) “Я люблю Україну” для 1-4 класів (автори: М. І. Чабайовська, Л. В. Мельник) ; матеріал його автори розглядають як доповнення змісту посібників-зошитів з пропонованого курсу.

4. Комплект методичних посібників для вчителя “Я люблю Україну” для 2-4 класів (автори: М. І. Чабайовська, Н. М. Омельченко, В. В. Синільник); у них запропоновано методичні рекомендації щодо роботи із посібниками-зошитами з курсу українознавства за вибором “Я люблю Україну” для 2-4 класів, завдання з відповідями, додаткові матеріали, які доповнюють зміст уроків [10-12].

“Мета курсу українознавства за вибором “Я люблю Україну” полягає у формуванні таких компетентностей молодших школярів:

– ключових (міждисциплінарних) – соціальної і громадянської (спрямовується на засвоєння соціального досвіду, який охоплює загальнолюдські, загальнокультурні і національні цінності; набуття громадянських якостей, навичок співжиття і співпраці в суспільстві відповідно до соціальних норм і правил); комунікативної (здатність успішно користуватися усно й письмово українською мовою в спілкуванні з іншими людьми); уміння вчитися (сформованість умінь учня організовувати і контролювати свою навчальну діяльність);

– предметних – соціокультурної компетентності, що передбачає їх загальнокультурний розвиток і підготовку до життєдіяльності в українському соціумі на основі українознавчого компонента змісту освіти, який ґрунтується на ознайомленні учнів початкових класів із Україною як своєю державою, сторінками її історії, культурою українського народу та її особливостями в різних регіонах, релігією, традиціями і звичаями, національними формулами мовленнєвого етикету, малими українськими фольклорними формами, – для збереження нації і державності загалом.

На основі визначеної мети розроблено і обґрунтовано наступні завдання курсу:

– виховання в учнів початкових класів високої патріотичної свідомості, почуття вірності та любові до Батьківщини, готовності до виконання громадянського і конституційного обов’язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави;

– утвердження в свідомості і почуттях особистості молодшого школяра патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;

– виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;

– усвідомлення досягнень українського народу, його інтелектуальних і духовних надбань;

– виховання почуття любові до української мови як мови державної, потреби її вивчати та спілкуватися нею;

– формування толерантного ставлення до інших народів, їхніх мов, культур і традицій;

– культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи тощо [5, с. 39].

Зміст курсу структуровано з урахуванням спірально-концентричного принципу за такими розділами: “Україна – наша держава”; “Національні символи України”; “Матеріальна культура українців”; “Духовна культура українців”.

Тут подано матеріал для ознайомлення учнів початкових класів із Україною як державою, сторінками історії і сьогодення, традиціями і звичаями, культурою українського народу та її особливостями в різних регіонах, усною народною творчістю, національним мовленнєвим етикетом. Це “допоможе вчителю донести до них найважливіші істини: гордитися тим, що наша Батьківщина мала славні періоди історії, справді легендарних героїв, мужньо пережила найважчі випробування і не скорилася; пишатися тим, що Україна ніколи не поневолювала інші народи, а лише захищала себе від ласих на чуже добро завойовників; бути гідними своїх предків, берегти волю і незалежність України, поважати свій народ і його мелодійну мову” [10, с. 3].

Передбачає формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості в молодших школярів на прикладах героїчної боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, успадкованих, зокрема, від княжої доби, українських козаків, Українських Січових Стрільців, армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, Української повстанської армії. Також національно-патріотичне виховання здійснюватиметься на прикладах мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні в 2004, 2013–2014 роках, Антитерористичної операції (АТО) та Операції Об’єднаних Сил (ООС) в Донецькій та Луганській областях.

Зауважимо, що зміст курсу може бути використаний також для наповнення чинних програм та підручників з різних навчальних дисциплін матеріалами з національно-патріотичного виховання учнів початкових класів, а також для позаурочної виховної роботи [5, с. 40].

Результати дослідження також “сприятимуть підвищенню професійної майстерності педагогічних кадрів, розвитку їх ініціативи і творчості, активізації роботи по впровадженні в практику інноваційних технологій та передового педагогічного досвіду щодо підвищення ефективності здійснення в освітніх закладах України національно-патріотичного виховання дітей та молоді” [4, с. 95].

Анонсований проект вивчення курсу українознавства за вибором “Я люблю Україну” для 1-4 класів уже впроваджено в освітній процес початкової школи. Тому рекомендуємо в навчальні плани вищих педагогічних закладів освіти ввести навчальну дисципліну “Методика навчання українознавства в початковій школі”. З метою поглибленої підготовки вчителів початкових класів на педагогічних факультетах університетів відкрити додаткову спеціалізацію “Вчитель українознавства”.